

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regel
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regel

Voor dit examen kunnen maximaal 64 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – Indiase emigranten

1 maximumscore 2

- Veel Indiërs spreken Engels / hebben onderwijs in het Engels gehad in tegenstelling tot Chinezen en Vietnamezen 1
- kaart 204B (52e druk: 190B) 1

Opmerking

Kaart 137A (52e druk: 127A) of 208D (52e druk: 193A) mag ook goed gerekend worden.

2 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- In India is er geen / te weinig werk op hun niveau.
- Zij ontvangen in India (voor hetzelfde werk) lagere lonen dan in meer welvarende landen of landen met een hoger ontwikkelingspeil.
- Ontwikkelde landen hebben vaak een tekort aan hoogopgeleid personeel.

per juiste reden 1

3 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste redenering zijn:

- Extra geld uit het buitenland leidt tot meer koopkracht in India 1
  - waardoor er meer bestedingen in de informele sector komen 1
- of
- Door investeringen (in de formele sector) ontstaat er meer werkgelegenheid / koopkracht et cetera 1
  - waardoor er meer wordt gekocht in de informele sector / er meer financiële ruimte is voor huishoudelijke hulp / liefdadigheid et cetera (er vindt een 'doordruppeleffect' naar de informele sector plaats) 1

4 maximumscore 1

Voorbeelden van een mogelijk voordeel zijn:

- Remigranten nemen veel kennis en ervaring mee terug.
- Remigranten investeren in het lokale bedrijfsleven.
- Remigranten hebben internationale contacten.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 – Globalisering in de katoenproductie en de textielindustrie

---

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste beschrijving is:

- Door protectie van Amerikaanse boeren door de overheid 1
- kunnen deze boeren hun katoen voor lagere prijzen op de wereldmarkt brengen dan de Afrikaanse boeren / kunnen Afrikaanse boeren minder afzetten op de wereldmarkt 1

6 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste niet-politieke redenen zijn:

- slechte infrastructuur
- gebrekkige organisatie van productie en vervoersstromen
- kleinschalige productie
- geringe kennis van marketing

per juiste reden 1

7 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste economische redenen zijn:

- de aanwezigheid van een ruime arbeidsmarkt
- de aanwezigheid van een grote afzetmarkt / veel afnemers

per juiste reden 1

8 maximumscore 3

- Afrika exporteert vooral grond- en brandstoffen 1
- China exporteert vooral industrieproducten 1
- Voorbeelden van een juiste kaart zijn: 1
  - typen economie: 212D (52e druk:194D)
  - eenzijdigheid uitvoer naar product: 213C (52e druk: 195C)

Aarde

Opgave 3 – De Samariakloof op Kreta

---

9 maximumscore 1

C - A - B

Opmerking

Alleen deze volgorde mag worden goed gerekend.

10 maximumscore 2

Uit de beschrijving moet blijken dat

- kalkhoudende organismen op de zeebodem werden afgezet 1
- onder het gewicht van daarboven afgezette sedimentlagen deze organismen werden omgezet in kalksteen 1

11 maximumscore 1

opheffing

12 maximumscore 1

chemische verwerking

13 maximumscore 1

hoe groter het verhang, des te sterker de erosie

14 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- op Kreta 's winters de meeste neerslag valt 1
- waardoor de rivier dan het meeste water en sediment vervoert (en de erosiekracht het sterkst is) 1

Opgave 4 – Agrarische productie in de Sousvlakte

---

15 maximumscore 2

De juiste onderdelen van de waterkringloop zijn:

- verdamping / evaporatie / evapotranspiratie 1
- afvoer naar zee 1

Opmerking

Antwoorden die ingaan op afvoer via het grondwater mogen goed gerekend worden.

Vraag	Antwoord	Scores
16	maximumscore 1 Uit het antwoord moet blijken dat het gemiddelde jaarlijkse grondwatergebruik groter is dan de gemiddelde jaarlijkse aanvoer van grondwater.	
17	maximumscore 3 Uit de redenering moet blijken dat <ul style="list-style-type: none"> • tuinbouw de beste vorm van bodemgebruik is, omdat • de opbrengst per hectare hoog is • terwijl het watergebruik per hectare gemiddeld is / relatief laag is 	1 1 1
18	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • minder verbouwen: veevoer • meer verbouwen: granen 	1 1

Ontwikkelingsland – Indonesië

Opgave 5 – Klimatologische verschijnselen in Indonesië

- 19 **maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juiste uitleg is:
- De moessonwind heeft een relatief korte afstand over zee afgelegd (oorzaak) 1
  - waardoor de lucht weinig vocht heeft kunnen opnemen (gevolg) 1
- 20 **maximumscore 1**
de hoogteligging / aanwezigheid van een hoog gebergte

Opgave 6 – Indonesië: platentektoniek en vulkanisme

- 21 **maximumscore 3**
De juiste volgorde na stap a is: f – b – d – e – c
- indien vijf stappen in juiste volgorde 3
- indien de volgorde van de stappen één van de twee volgende is:
b - d - e - c - f, of c - f - b - d - e 2
- indien in het antwoord één van de volgende deelvolgorden is te zien:
f - b - d, of b - d - e, of d - e - c 2
- indien in het antwoord één van de volgende deelvolgorden is te zien:
f - b, of b - d, of d - e, of e - c 1
- alle andere antwoorden 0

Vraag	Antwoord	Scores
22	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • stratovulkaan / kegelvulkaan • explosief 	1 1
23	maximumscore 2 Een voorbeeld van een juiste uitleg is: <ul style="list-style-type: none"> • Door de toestroom van steeds meer magma (oorzaak) • zette de magmakamer uit / werd de druk op de bovenliggende gesteenten steeds verder opgevoerd (gevolg) 	1 1

Opgave 7 – Demografische ontwikkelingen en verstedelijking in Indonesië

24	maximumscore 2 Voorbeelden van juiste ontwikkelingen zijn: <ul style="list-style-type: none"> – afname van de groene druk / ontgroening / relatieve afname van het aantal 0-14 jarigen – toename van de grijze druk / vergrijzing / relatieve toename van het aantal 65-plussers / De bevolking wordt gemiddeld ouder. / De gemiddelde leeftijd neemt toe. – (relatieve) toename van de productieve leeftijdsgroep / afname van de demografische druk per juiste ontwikkeling	1
25	maximumscore 2 Uit de uitleg moet blijken dat <ul style="list-style-type: none"> • migranten die naar de steden verhuizen vooral jonge mensen zijn (oorzaak) • waardoor het geboortecijfer bij de groep migranten hoog ligt (gevolg) 	1 1
26	maximumscore 2 De juiste aanwijzingen zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Er is één heel grote stad (Jakarta) die wat inwoneraantal ver boven de andere steden uitsteekt / Jakarta is een primate city • De meeste miljoenensteden van Indonesië liggen op Java 	1 1

Leefomgeving

Opgave 8 – Wijkprofielen van zes wijken in de gemeente Tilburg

27 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste relatie zijn:

- wijken met de hoogste economische woningwaarden hebben ook het hoogste aandeel 50-plussers.
- wijken met de hoogste economische woningwaarden hebben ook het laagste aandeel 20-40-jarigen
- wijken met een relatief lage economische woningwaarde hebben een relatief groot aandeel 20-ers

28 maximumscore 3

- flats / meergezinswoningen 1
- Voorbeelden van juiste redenen zijn: 2
  - Het wonen in flats vond men steeds minder aantrekkelijk.
  - Bij flats is er nauwelijks variatie in het woningaanbod.
  - In flats wonen vaak financieel minder draagkrachtige mensen / De gemeente wil zo verpaupering van de wijk tegengaan.

Opmerking

Aan elke juiste reden 1 scorepunt toekennen.

29 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- in deze nieuwe wijk erg veel eengezinswoningen staan 1
  - waardoor er vooral jonge gezinnen wonen 1
- of
- het een nieuwe wijk met eengezinswoningen is 1
  - waardoor vooral starters op de woningmarkt erop afkomen 1

30 maximumscore 2

- wijk D 1
- Een voorbeeld van een juist argument is: 1
Vanaf 1980 zijn daar relatief veel woningen gebouwd, terwijl de wijk oorspronkelijk ouder was.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 9 – Waterbeheersing in de 21e eeuw

- 31 maximumscore 2**
 Uit de redenering moet blijken dat
- de hoeveelheid water die door Neder-Rijn, Lek en IJssel stroomt geregeld kan worden via de flipper 1
  - zodat overstromingen langs deze rivieren, ook zonder dat er klimaatdijken liggen, voorkomen kunnen worden 1
- 32 maximumscore 2**
 Voorbeelden van juiste verschillen zijn:
- De klimaatdijken liggen verder uit elkaar dan de huidige rivierdijken.
  - De klimaatdijken omsluiten twee rivieren in plaats van een.
- per juist verschil 1
- 33 maximumscore 2**
 Voorbeelden van juiste kenmerken zijn:
- Er liggen veel nederzettingen in buitendijks gebied.
  - Er ligt buitendijks veel infrastructuur. / Daar ligt de Betuweroute.
  - Er ligt agrarisch waardevolle grond (bijvoorbeeld boomgaarden) in buitendijks gebied.
- per juiste reden 1
- 34 maximumscore 2**
 Een voorbeeld van een juiste uitleg is:
- In de zandgronden van de hoge sponzen kan veel neerslag infiltreren / kunnen beken hun teveel aan water kwijt (oorzaak) 1
  - waardoor het regiem van de rivieren gelijkmatiger wordt / waardoor dit water geleidelijk via het grondwater naar de rivier afstroomt / (gevolg) 1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 27 mei naar Cito.

6 Bronvermeldingen

Opgave 1

bron 1 vrij naar: Onze Wereld, december 2005 / januari 2006, door Brigitte Ars

Opgave 2

bron 1 vrij naar: Evert Nieuwenhuis, tijdschrift Ode, december 2005

Opgave 3

bron 1 vrij naar: Charalampos, C.G., Field Guide to the Geology of Crete, Irakleio, 2001

bron 2 bron: De Grote Bosatlas, 53e druk, kaarten 124A en 124B

Opgave 4

bron 1 vrij naar: <http://www.esrifrance.fr>

bron 2, 3 en 4 vrij naar: Pour une gestion intégrée et participative des ressources en eau dans le bassin de Souss Massa, Agence de bassin hydraulique de Souss Massa-Agadir, 2007

Opgave 5

bron 1 vrij naar: De Grote Bosatlas, 53e druk, kaart 150A

Opgave 6

bron 1 bron: ANP, gepubliceerd op 19 augustus 2007

bron 2 vrij naar: <http://volcanspro.free.fr/Karangetang>

Opgave 7

bron 1 vrij naar: Country Forecast, juni 2007

bron 2 vrij naar: Central Bureau of Statistics (Indonesië)

Opgave 8

bron 1, 2 en 3 vrij naar: Stadsmonitor gemeente Tilburg, 2007

Opgave 9

bron 1 vrij naar: NRC Handelsblad, 2 november 2007 en www.tno.nl

aardrijkskunde havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo

Bij het centraal examen aardrijkskunde havo:

Op **pagina 7** van het correctievoorschrift, bij **vraag 20** moet altijd 1 punt worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord gegeven is, en ongeacht het gegeven antwoord.

Toelichting:

Voor de beantwoording van deze vraag moeten kandidaten de ligging kennen van Kalimantan en Irian Jaya. De ligging van deze eilanden (delen van eilanden) hoort bij de vereiste topografische kennis van de examenkandidaten. De vraag kan dus beantwoord worden zonder gebruikmaking van de topografische kaart van Indonesië. Kandidaten mogen als hulpmiddel de 52^e of 53^e druk van de Bosatlas gebruiken. Op de topografische kaart in de 53^e druk wordt Irian Jaya vermeld, op de kaart in de 52^e druk niet. Hoewel het om kennis gaat die de kandidaten paraat moeten hebben, en het hulpmiddel niet strikt nodig is, leiden de verschillen tussen beide drukken toch tot ongelijke extra mogelijkheden voor kandidaten die niet over de vereiste parate kennis beschikken. Door deze aanvulling wordt voorkomen dat de ongelijke mogelijkheden leiden tot ongelijke beoordeling.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren aardrijkskunde havo.

Het College voor Examens,
Namens deze, de voorzitter,

drs H.W. Laan